

OSUĐENI NA MUDROST

(Boris Beck: *Posljednja noć velikog pripovjedača*, Leykam international, Zagreb, 2019.)

Boris Beck napustio je fantastiku i smiruje se u mudrosti. Moram reći da sam nakon njegove knjige *Pandorina kutija* (Leykam, 2017.) očekivala sasvim drugačijeg Ezopa, ili drukčijeg Becka, svejedno. A onda dobila u ruke mudrosnu knjigu *Posljednja noć velikog pripovjedača* u kojoj autor smiruje i sebe i čitatelja razložnim štivom nad kojim ne možete ni razmišljati jer je on to odradio za vas. Koje u svojoj punini i dovršenosti samo možete prihvatiti.

Knjiga je to o životu: o vremenu učenja, istraživanja i napokon podučavanja. Kroz ta tri razdoblja života Beck vodi svog junaka Ezopa, a vodi i čitatelja kojem poručuje da mir prihvaćanja i inzistiranja na dobroti nije ni uzaludan ni nemoguć. Uostalom, od mudrosti je i očekivati da kad već sagledava stvari rastvori prostor dobra, a ne prostor zla.

Iako tri razdoblja okrenuta životu jednog davnog vremena *Posljednja noć velikog pripovjedača* potvrdit će da bezvremenost ili svevremenost mudrosti predstavlja ono što se u većim razmjerima dogodilo Isusovim rođenjem i Otkupljenjem: punina vremena. Upravo ta punina omogućava autoru inzistiranje na činjenici – iako napušta elemente znanstvene fantastike toliko prisutne u njegovom dosadašnjem književnom radu – prema kojoj mudrost nema vrijeme. Zato u dovršeno vrijeme on može smjestiti strukturu od četiri dijela koja će podsjetiti na četiri Evanđelja, nauk svetog Franje, posebice njegovu *Pjesmu stvorova*, razmišljanja o smrti na način Vladimira Jankélévitcha...

U jednoj jedinjoj noći izlistan je život čovjeka za kojeg od djetinjstva znamo da smo kroz njegove priče učili misliti. Boris Beck ga sabire u toj njegovoj punoći, u mudrosti i dovršenosti, u tu zadnju noć smješta i njegovog učenika odnosno nasljednika i na taj način dovršava sve što mu je još u životu trebalo. Učenik je stražar u prvoj od četiri straže i rado će saslušati priču velikog pripovjedača. Sam Ezop osudu prima

mirno i ne pokušava – iako bi kao veliki pripovjedač itekako mogao – proturječiti sudima i odlukama jer odgađanje ne mijenja ništa u ukupnosti. Zato mu autor može dopustiti i da umre ne obraćajući pozornost na pravdu i nepravdu samog čina, nego na dovršenost ukupnog života u kojem više nije potrebno tratiti vrijeme jer su sve obveze ispunjene: svijet je prozreo, priče ispričao i nasljednika pronašao.

Ponekad je čitateljima žao što neke knjige nisu dobili u nekoj mlađoj dobi, jer ima autora koji im u jednom dahu, kao u ovom kratkom romanu, brzinski slože stvari pa i svjetove. U ovom slučaju jedna od njih je Grčka, druga mudrost, a našlo bi se još toga. Zato mislim da bi roman *Posljednja noć velikog pripovjedača* trebalo ponuditi mladim čitateljima, onima što se na pragu odraslosti zanose zanimljivim rečenicama i smjelim tvrdnjama, iza kojih ostaju podcrtane knjige, ali i sposobnost pamćenja koja im uvelike ostavlja tragove u kori velikog mozga. Autor tih rečenica čovjek je koji već godinama “vježba” razmišljanje i u tom razmišljanju prepoznaje konačne stvari. Istina je da ta konačnost čovjeku rijetko pomogne u svakodnevnom životu, ali za to nije kriv ni Beck, ni Ezop, ni mudrost: krivi smo sami jer se nadamo nečemu drugom. Međutim, možda je to jedini način da bi život bio moguć: spoznaja i prihvaćanje dugo se razilaze i kad se jednom sastanu, svijet može postati dosadan ako na vrijeme ne shvatimo da smo položili ispit i da je vrijeme odlaska. Hoće li on doći koji dan, mjesec ili godinu prije ili poslije – dragom Bogu svejedno. Važno je da dođe u punini osobnog vremena. Da steknemo mir, jer samo u miru možemo dostojno otići.

Neke stvari često nam izgledaju razumljive same po sebi. Boris Beck oslikava Ezopovu mladost kroz njegovo učenje preko prirode. Ostavlja ga dugo nijemim da bi mogao primjećivati i domišljati to što satima gleda. Da bi stigao do pouke. Zagledan u svijet životinja Ezop će tako

zaključiti da o njima znamo malo i da smo time sami oštećeni. On, pak, pouzdano primjećuje da su mačke i mačci kao i ljudi ponekad ljevoruki, ali jedni više od drugih. Da pčele ne vole nered i da njihova agresivnost potječe upravo iz njihova sasvim određenog poslanja. Saznaje da su neki psi toliko dragocjeni da su čitava sela živjela čuvajući ih. Naravno, na takvom mjestu koje spoznaje veže uz prostor na kojem prebivamo i koje sugerira svaki mogući odnos s prirodom, pojavljuje se mnoštvo pitanja i sljedeći autorove naznake možemo ih postavljati prema osobnim afinitetima u rasponu od iskorjenjivanja vrsta do uništenja planeta. Sva ona u konačnici, jer književnost je u pitanju, ostavljaju nedoumicu hoće li novim generacijama biti razumljiv red kojim se ravnaju pčele, upornost kojom egzistiraju magarci, snaga lavova... Oni razmišljaju o modemima, smartfonima, oni znaju sve o daljinskim upravljačima i mobitelima. Znam barem tri, četiri autora netom otišlih s hrvatske književne scene koji su pisali o vrapcu. Ili o psu. Ovi koji misle o modemima kako će prepoznati pticu ili konja?

Čitajući nedavno esej o gruzijskom slikaru Niki Pirošmanšviliju primjećujem inzistiranje autora na činjenici da je Pirošmani jedini istinski gruzijski animalist. Narod koji je još na neki način blizak s prirodom ima jednog jedinog animalista. Nemam razloga ne vjerovati autoru eseja, ali me pogodila činjenica da je tako frekventnu činjenicu kao što je slikanje životinja u jednom narodu istinski uspio samo jedan čovjek. Zato mislim da je Ezopov animalizam kao predložak mudrosti jedino neizvjesno i istinsko pitanje romana *Posljednja noć velikog pripovje-*

dača.

Beck se pobrinuo oslikati različite aspekte života mimo mudrosti i smrti: svoje mjesto našli su i ljubav, bogatstvo, klanjanje idolima, praznovjerje... Ali kad dodirne Delfe u smislu analize njihovih dvojbenih proročanstava i naknade koju za to dobivaju, Ezop stavlja na kocku osobnu sudbinu. Nezasitnost bogatih bogatstvom i moćnih moću replicirat će se i u sljedećim razdobljima. Svaka generacija postavlja ista stara pitanja kao da su nova i na njih nalazi odgovore – stare, a kao da su novi. Zato je kroz Ezopa autor čitatelju omogućio da prihvati, točnije posloži i osvijesti ono što negdje na rubu promišljanja i sam uzgaja.

Posljednja Ezopova noć, kao i svaka noć za koju znamo da je posljednja, ima svoje svijetle i mračne trenutke. Mrak koji treba rasvijetliti. Beck Ezopu ostavlja u životu stražara koji postaje učenik, a time i pripovjedač. On tek treba živjeti i pripovijedati do besvijesti da bi se pomirio s mudrostima koje je spoznao i da bi na svoju pedagošku udicu povješao nasljednika. U traženju nasljednika svatko, pa i Ezop, izabire između vlastitog egoizma i tuđih zanosa ili tuđih ranjivosti. Ezop nas ponovno uči da smo osuđeni na to da spoznamo kako smo zanos davno potrošili, ali svijet je mimo toga: niti je s nama počeo niti će završiti zato treba odraditi svoje poslanje. U tom smislu veliki pripovjedač je poslanje i negdje među zvijezdama mudri Ezop čuč i veseli se što je i Becka zakačio toliko stoljeća u budućnosti.

Grozdana Cvitan

DOBA KORONATRESA

Sjetih se iznenada prve sveučilišne vježbe iz stilistike kod profesora Tomislava Sabljaka. Valjalo je lutati zagrebačkim ulicama od Trga bana Josipa Jelačića do Britanskoga trga i zbrojiti nazive objekata na hrvatskom jeziku. Bila je 2001. godina. Još se nešto i zvalo hrvatskim imenom. Gotovo dva desetljeća kasnije, u vrijeme korone i potresa, kada su i život i hrvatska metropola doživjeli bolno podsjećanje kako je sve

krhko i prolazno, aktualnost one vježbe dobila je nostalgичnu patinu. Osim slastičarnica, poneke stare slatke tvrtke ili one s napitcima protiv mamurluka, tako je malo, rijetko, pročitati išta na materinjem jeziku.

Redakcija časopisa “Kaj” i “Kajkavsko spravišće”, to drago utočište sjevernoga, hrvatskoga kajkavskoga jezika i njegovih dijalekata, ostali su, imenom i dužnošću, utvrdom čuvanja ba-